

Verbeterdoelen	Onderwerp	Indicator	Bron, methode	Hoe gaan we deze informatie ophalen?	Naam van de casus	Waarneming	Onderzocht in 2024	****Conclusies (max. drie zinnen)
2.1 Het bewerkstelligen van een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in beleid, besluitvorming en regelgeving.	2.1.1 Overheden betrekken alle relevante thema's uit de fysieke leefomgeving in het ontwikkelen en uitvoeren van hun omgevingsbeleid.	[73] Worden de verschillende thema's in de fysieke leefomgeving in samenhang bekeken in de omgevingsvisies van de gemeenten/provincies?	Casestudy: dossieronderzoek	Dossieronderzoek naar omgevingsvisies, omgevingsplannen en enkele voorbeeld omgevingsvergunningen	Provincies *	Vaak	Onderzocht met resultaat	Alle onderzochte provincies benadrukken meermalen in hun omgevingsvisie dat zij verschillende thema's in samenhang benaderen.
					Waterschappen**			Dit verbeterdoel ziet niet op het beleid/de regelgeving van waterschappen
					Gemeenten***	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Een van de drie gemeenten heeft nog geen omgevingsvisie in de geest van de Ow. Van de twee andere visies komt in één visie de samenhangende benadering in de inhoud naar voren.
	2.1.2 Overheden betrekken de belangen van burgers, bedrijven en maatschappelijk partners in het ontwikkelen en uitvoeren van hun omgevingsbeleid	[74] Worden bij omgevingsplan en omgevingsvergunning alle relevante thema's uit de fysieke leefomgeving meegenomen door bevoegde	Casestudy: dossieronderzoek	Dossieronderzoek naar omgevingsplannen en enkele voorbeeld omgevingsvergunningen			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025
		[75] Hebben bevoegd gezagen informele of formele processen ingericht om participatie te organiseren bij de inzet van het instrumentarium?	Casestudy: dossieronderzoek, bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Participatiebeleid overheden, interviews met betrokken ambtenaren, gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat	Verschillende manieren, ronde tafels, Tour de Brabant, online, Facebook
					Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat	Bij waterschap Zuiderzeeland zijn jongeren actief betrokken bij hun vraagstukken. Ze hebben een Jongeren Adviesbureau georganiseerd. Ook heeft Zuiderzeeland een 'inspraakperiode' gehad voor het opstellen van het Waterbeheerprogramma.
					Gemeenten	Vaak	Onderzocht met resultaat	Burgerberaad, maatschappelijke initiatieven, projecten op middelbare scholen, burgerpanel, debatteeksen.
		[76] Gebruiken overheden opgedane inzichten over belangen van burgers, bedrijven en maatschappelijk partners om hun beleid aan te scherpen?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Gesprekken met betrokken ambtenaren uit de verschillende overheidslagen			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
		[77] Voelen burgers, bedrijven en maatschappelijke partners zich gehoord in het participatieproces bij beleidsontwikkeling?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews****	Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
	2.1.3 Overheden werken intern (tussen afdelingen en sectoren) en onderling samen bij het opstellen en uitvoeren van hun leefomgevingsbeleid	[78] Worden binnen provincies, gemeenten en waterschappen alle relevante afdelingen betrokken bij het opstellen van een omgevingsvisie, programma's en decentrale regelgeving?	Casestudy: dossieronderzoek	Omgevingsvisies, programma's, omgevingsplannen (gemeenten) en nog apart bestaande verordeningen (o.a. waterschapsverordening)	Provincies		Nog niet onderzocht	Deze indicator zal bij provincies gemeten worden vanaf 2025.
					Waterschappen		Nog niet onderzocht	Deze indicator zal bij waterschappen gemeten worden vanaf 2025.
					Gemeenten	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Een van de bij de deskstudy betrokken gemeenten geeft in haar omgevingsvisie expliciet aan dat bij het maken van de omgevingsvisie de inbreng van beleidsmedewerkers van de gemeente is gebruikt. De vraag is welke interne afdelingen dat waren en of ze relevant zijn.
		[79] In hoeverre stemmen overheidsorganen de inzet en inhoud van instrumenten uit de Omgevingswet met elkaar af?	Casestudy: dossieronderzoek en bijeenkomsten, vanaf 2025 ook interviews	Instrumenten uit de Omgevingswet en gesprekken met betrokken ambtenaren verschillende overheidslagen	Provincies	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Bij een bijeenkomst met vergunningverlening (VTH) werd door provincies opgemerkt dat onder de Omgevingswet de samenhang in de uitvoering minder lijkt te zijn geworden, mede door het vervallen van de aanhaakplicht en onlosmakelijke samenhang.
					Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat	Uit de bijeenkomst met waterschappen bleek dat de reden dat waterschappen toch een visie hebben opgesteld is dat zij provincies en gemeenten willen ondersteunen bij het opstellen van de gemeentelijke en provinciale omgevingsvisies en dat zij naar aanleiding van de watervisie in gesprek willen gaan met stakeholders
					Gemeenten	Vaak	Onderzocht met resultaat	Uit de deskstudy en de bijeenkomsten met gemeenten is gebleken dat er (nog) niet wordt verwezen naar provinciale visies.
		[80] Worden partijen zoals GGD, veiligheidsregio's, netbeheerders, ProRail en Staatsbosbeheer door gemeenten en provincies betrokken bij inzetten van instrumenten?	Casestudy: dossieronderzoek, bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Gesprekken met betrokken ambtenaren, dossieronderzoek in de Omgevingswettelijke instrumenten en de vaststellingsdocumenten daaromheen (o.a. collegebesluit, ...)	Provincies	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Alleen Noord-Holland zegt er iets over in haar omgevingsvisie, de rest vermeldt het niet. In de bijeenkomsten is er niets over gezegd.
					Waterschappen			De indicator heeft geen betrekking op waterschappen.
					Gemeenten	Niet	Onderzocht met resultaat	Dat volgt niet uit het dossieronderzoek en is tijdens de bijeenkomsten niet benoemd door gemeenten.
	2.1.4 Overheden brengen intern samenhang aan tussen de instrumenten die zij inzetten in het omgevingsbeleid	[81] Zetten overheden actief in op alle onderdelen van de beleidscyclus en de instrumenten die daarbij horen?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Gesprekken met de opstellers van Omgevingswettelijke instrumenten	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat	Vanuit visies wordt verwezen naar programma's en de verordening, waarin de visie concreet wordt uitgewerkt dan wel wordt vertaald naar bindende regelgeving.
					Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat	Uit de deskstudy en de bijeenkomst met waterschappen is gebleken dat waterschappen vrijwillig een watervisie opstellen4 teneinde provincies en gemeenten te ondersteunen bij het opstellen van hun beleid en regelgeving. Tevens is de visie een verkenning voor het waterbeheerprogramma en de waterschapsverordening.
					Gemeenten	Vaak	Onderzocht met resultaat	Gemeenten realiseren dat zij een zo solide en concrete omgevingsvisie als mogelijk moeten vaststellen, omdat dat als groot voordeel heeft dat op basis daarvan (snel)
		[82] Wordt in omgevingsvisies verwezen naar andere instrumenten waarmee de visie tot uitvoering wordt gebracht en visa versa?	Casestudy: dossieronderzoek, bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Dossieronderzoek omgevingsvisies en andere omgevingswettelijke instrumenten verschillende overheidslagen	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat	Alle onderzochte provincies geven in hun omgevingsvisie aan dat de visie tot uitvoering wordt gebracht met (uitvoerings)programma's en verordeningen.
					Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat	Waterschappen zijn niet verplicht een visie op te stellen. Toch hebben de drie onderzochte waterschappen het gedaan met als reden dat zij gemeenten en provincies willen ondersteunen bij het opstellen van hun visies. Tijdens de bijeenkomst gaven meerdere waterschappen aan een visie te hebben opgesteld. Ook is de visie een verkenning voor het waterbeheerprogramma.
					Gemeenten	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	In de omgevingsvisies (Almere: oude visie uit 2017) wordt door de drie in de deskstudy onderzochte gemeenten aangegeven dat

2.2 Het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte door een actieve en flexibele aanpak mogelijk te maken voor het bereiken van doelen voor de fysieke leefomgeving.	2.2.1 Overheden gebruiken in hun leefomgevingsbeleid de mogelijkheden om een balans te vinden flexibeliteit en houvast.	[83] In hoeverre zetten overheden vrijwillige of voorwaardelijke programma's in gekoppeld aan gestelde omgevingswaarden?	Casestudy: dossieronderzoek	Omgevingsvisies, programma's, omgevingsplannen (gemeenten) en nog apart bestaande verordeningen (o.a. waterschapsverordening). Programma's als deze beschikbaar zijn.	Provincies	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Alleen Noord-Holland geeft in haar omgevingsvisie aan dat er een verplicht programma is in het geval de provincie omgevingswaarden in de omgevingsverordening vastlegt.
		[84] Hoe maken overheden de afweging tussen uniforme regelgeving en maatwerk?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Gesprekken met ambtenaren die betrokken zijn met de opstellen van regelgeving, analyse omgevingsplannen en verordeningen	Waterschappen	Niet	Onderzocht met resultaat	Waterschappen werken over het algemeen niet met vrijwillige of voorwaardelijke programma's anders dan het verplichte waterbeheerprogramma
					Gemeenten	Niet	Onderzocht met resultaat	Gemeenten werken nog niet met vrijwillige of voorwaardelijke programma's gekoppeld aan gestelde omgevingswaarden.
					Provincies	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Door in de toelichting op te nemen dat het een doelstelling van de Ow is, en dat de provincie daar aan wil voldoen.
		[85] Hoe bieden overheden maatwerk aan initiatiefnemers?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidsinstanties	Waterschappen	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Waterschappen geven aan dat behoefte aan maatwerk het grootst is wanneer lokale omstandigheden daarom vragen, bijzondere gevallen spelen, technische ontwikkelingen snel gaan en/of de belangen groot zijn
					Gemeenten	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Gemeenten besteden in hun visies en plannen in mindere mate aandacht aan afwegingsruimte. In enkele gevallen wordt aangegeven dat ingezet wordt op maatwerk.
					Provincies	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Wat betreft het overdragen van maatwerkbevoegdheden aan gemeenten in instructieregels, zijn provincies daar huiverig voor. Er is – geven provincies aan – minder expertise en tijd bij gemeenten om maatwerk in instructieregels toe te passen.
		[86] Hoe bieden overheden gebiedsgericht maatwerk met locatie specifieke regelgeving?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidsinstanties	Waterschappen		Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
					Gemeenten		Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
							Onderzocht zonder resultaat	
		[87] Hoe vaak worden er maatwerkvoorschriften vastgesteld ten aanzien van bodem en infrastructuur? In hoeverre worden deze maatwerkvoorschriften soepeler of strenger vastgesteld dan de geldende algemene regel?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidsinstanties	Provincies		Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
					Waterschappen		Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
					Gemeenten	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Bij het gebruiken van de mogelijkheden om afwegingsruimte in regelgeving op te nemen, lopen gemeenten tegen problemen aan, zoals netcongestie. Sommige gemeenten geven aan dat de afwegingsruimte in de praktijk beperkt is en ze niet altijd de kant op kunnen die gemeenten willen. Dat kan ook te maken hebben met rijksdoelen (woningbouw, energietransitie, veiligheid, mobiliteit) die gehaald moeten worden, waardoor afwegingsruimte wordt ingeperkt.
	2.2.2 Overheden maken gebruik van de afwegingsruimte die algemene regels bieden.	[88] Gebruiken overheden de afwegingsruimte die algemene regelgeving biedt alvorens maatwerkregels of -voorschriften toe te passen?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidsinstanties	Provincies	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Wat betreft het overdragen van maatwerkbevoegdheden aan gemeenten in instructieregels, geven verschillende provincies aan daar huiverig voor te zijn. Er is – geven provincies aan – minder expertise en tijd bij gemeenten om maatwerk in instructieregels toe te passen. Door een provincie wordt betwijfeld of de afwegingsruimte is vergroot omdat de hoeveelheid aan regels toeneemt met betrekking tot onder meer klimaatadaptatie en biodiversiteit.
					Waterschappen	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Waterschappen geven aan dat de behoefte aan maatwerk groot is omdat het Bal niet voorziet in de ideale situatie voor lozingen, de technische ontwikkelingen snel gaan en vaak grote ruimtelijke belangen spelen.
					Gemeenten	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Sommige gemeenten geven aan dat de afwegingsruimte in de praktijk beperkt is en ze niet altijd de kant op kunnen die
		[90] Creëren overheden bewust afwegingsruimte in hun regelgeving en zo ja, hoe?	Casestudy: dossieronderzoek, bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Dossieronderzoek in de algemene regels verschillende overheidsinstanties, Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidsinstanties	Provincies	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Noord-Holland en Noord-Brabant wel, Drenthe in beperkte mate en Zeeland niet
					Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat	Waterschappen motiveren in hun waterschapsverordening waarom en wanneer zij afwegingsruimte creëren
					Gemeenten	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Gemeenten besteden in hun visies en plannen in mindere mate aandacht aan afwegingsruimte. In enkele gevallen wordt aangegeven dat ingezet wordt op maatwerk.
		[89] Wordt door initiatiefnemers gezocht naar de mogelijkheden die algemene regelgeving biedt alvorens om maatwerkvoorschriften wordt gevraagd?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Gesprekken met initiatiefnemers (bijvoorbeeld belangengroeperingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
	2.2.3 Colleges van B&W maken gebruik van de mogelijkheden om onderbouwd af te wijken van omgevingsplannen.	[91] Hoe wordt er door colleges van B&W gebruik gemaakt van de mogelijkheid om op aanvraag af te wijken van omgevingsplannen?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Dossieronderzoek omgevingsplannen en gesprekken met betrokken gemeentebesturen van verschillende overheidsinstanties	Gemeenten		Onderzocht zonder resultaat	

		[92] Hoe verloopt het proces van belangenafweging bij het afwijken van omgevingsplannen en hoe worden de beoordelingsregels uit het Bkl hierin gebruikt?	Casestudy: dossieronderzoek, bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Dossieronderzoek omgevingsplannen en gesprekken met betrokken gemeenteamttenaren van verschillende overheidsinstanties	Gemeenten		Onderzocht <u>zonder</u> resultaat	
		[93] In welke type gevallen wordt deze bevoegdheid door colleges van B&W ingezet?	Casestudy: dossieronderzoek, bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Voorbeelden afwijking omgevingsplannen (bij desbetreffende gemeenten), gesprekken met betrokken ambtenaren (gemeenten)	Gemeenten		Onderzocht <u>zonder</u> resultaat	
2.3 Het versnellen en verbeteren van besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving.	2.3.1 Initiatiefnemers, belanghebbenden en overheden ervaren een toename van de kwaliteit van het besluitvormingsproces en de genomen besluiten.	[94] Ervaren initiatiefnemers een verbetering in de kwaliteit van het besluitvormingsproces en de genomen besluiten?	Casestudy: interviews	Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen)			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
		[95] Ervaren overheden (en hun uitvoeringsorganisaties) de mogelijkheid om op basis van de Omgevingswet hun taakvoering te	Casestudy: interviews	Gesprekken met betrokken ambtenaren verschillende overheidsinstanties			Onderzocht <u>zonder</u> resultaat	
	2.3.2 Initiatiefnemers, belanghebbenden en overheden ervaren een versnelling van de besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving.	[96] Ervaren initiatiefnemers een versnelling van besluitvorming over projecten?	Casestudy: interviews	Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
		[98] Ervaren initiatiefnemers, bevoegde gezagen en andere betrokkenen de versnelling als positief?	Casestudy: interviews	Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
		[97] Ervaren bevoegde gezagen een snellere afhandeling van vergunningenbesluiten?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Gesprekken met betrokken ambtenaren verschillende overheidsinstanties	Provincies	Niet	Onderzocht met resultaat	Geen van de provincies gaf in de bijeenkomsten aan op dit moment een versnelling te zien in de afhandeling van aanvragen voor vergunningen
					Waterschappen	Niet	Onderzocht met resultaat	Waterschappen geven aan dat de procedures voor de overheid ingewikkelder zijn geworden. Het is om meerdere redenen op dit moment niet mogelijk een vergunningaanvraag sneller te behandelen dan voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet.
					Gemeenten		Nog niet onderzocht	Deze indicator zal bij gemeenten gemeten worden vanaf 2025.
		[99] In hoeverre investeren initiatiefnemers in een voortraject waarin betrokkenen kunnen participeren in de besluitvorming?	Casestudy: interviews	Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
		[100] In hoeverre worden initiatiefnemers door het bevoegd gezag gestimuleerd om derden te betrekken in de ontwikkeling van hun plannen?	Casestudy: interviews	Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidsinstanties			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
		[101] In hoeverre worden de belangen van derden meegenomen in de besluitvorming over initiatieven?	Casestudy: interviews	Gesprekken met betrokken ambtenaren verschillende overheidsinstanties			Onderzocht <u>zonder</u> resultaat	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
2.4 Het vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht	2.4.1 Het is voor gebruikers inzichtelijk én begrijpelijk wat er op een locatie kan en mag en onder welke voorwaarden.	[102] In hoeverre worden de geldende regels op een locatie als inzichtelijk ervaren (vindbaar en leesbaar) voor belangstellenden?	Casestudy: interviews	Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
		[103] In hoeverre worden de geldende regels op een locatie als begrijpelijk ervaren door belangstellenden?	Casestudy: interviews	Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
		[104] Ervaren initiatiefnemers een verminderde regeldruk door de versimpeling onder de Omgevingswet?	Casestudy: interviews	Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
	2.4.2 Gebruik van het omgevingsrecht en het DSO wordt door gebruikers als gemakkelijk ervaren.	[105] Weten gebruikers hun weg te vinden naar het DSO?	Casestudy: interviews	Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
		[106] Ervaren initiatiefnemers het DSO als gebruiksvriendelijk voor het raadplegen van beleid en regelgeving?	Casestudy: interviews	Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
		[107] Ervaren initiatiefnemers het als gemakkelijk om vergunningen aan te vragen via het DSO?	Casestudy: interviews	Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
		[108] Kunnen overheden overweg met het DSO voor het inzichtelijk maken van hun beleid en regelgeving?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews	Gesprekken met betrokken ambtenaren verschillende overheidsinstanties	Provincies	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	De meeste provincies geven aan dat het leerproces inzake het DSO nog aan de gang is.
					Waterschappen	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat	Ervaren wordt dat werken met het DSO meer tijd kost. Ook wordt overlegd met andere overheden in het DSO, waar ondersteuning voor nodig is, wat ook extra tijd kost.
					Gemeenten		Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.

	2.4.3 Het omgevingsbeleid van overheden is voor gebruikers voorspelbaar en biedt houvast voor het ondernemen van initiatieven.	[109] In hoeverre ervaren burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties het overheidsbeleid als voorspelbaar en kunnen zij in hun activiteiten daarop anticiperen?	Casestudy: interviews	Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.
		[110] Hoe ervaren initiatiefnemers de balans tussen flexibiliteit en voorspelbaarheid van overheden?	Casestudy: interviews	Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht	Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025.

*De provincies die in de deskstudy waren betrokken zijn: Drenthe, Noord-Holland, Zeeland en Dinkelland. Alle provincies hebben een bijdrage geleverd aan de bijeenkomsten.

**De waterschappen die in de deskstudy waren betrokken zijn: Delfland, Noorderzijlvest en Zuiderzeeland. Naast de Unie van Waterschappen waren bij de bijeenkomsten betrokken de waterschappen: Noorderzijlvest, Zuiderzeeland, Delfland, Schieland en Krimpenerwaard, Rivierenland, Hollands Noorderkwartier, Dommel, Vechtstromen, Amstel, Gooi en Vecht, Limburg en Wetterskip Fryslan.

***De gemeenten die in de deskstudy waren betrokken zijn: Dinkelland, Maastricht en Almere. De gemeenten die een bijdrage hebben geleverd aan de bijeenkomst met gemeenten waren: Berckelland, Land van Cuijk, Hilvarenbeek, Oisterwijk, Rijswijk, Amersfoort, Bostel, Oldebroek en Sint-Michielsgestel.

****De conclusies richten zich op de beantwoording van de onderzoeksvragen, zijn neutraal geformuleerd en dus niet oordelend over de inspanningen van overheden. De omvang van het onderzoek en monitoring is in 2024 nog gering, vandaar dat ook voorzichtig dient te worden omgegaan met het trekken van conclusies.

*****Stakeholders kunnen belangenorganisaties (zoals VNO-NCW en MKB-Nederland) zijn, maar ook initiatiefnemers en belanghebbenden, afhankelijk van de desbetreffende indicator. Voor sommige indicatoren is informatie vanuit de rechterlijke macht of toezichhouders en handhavers nodig.

Uitvoeringsprincipes	Onderwerp
3.1 Integraal werken	3.1.1 Overheden werken integraal aan het beschermen en benutten van de leefomgeving.

	3.1.2 Overheidsorganisaties zijn toegerust om integraal te werken.
3.2 Waarborgen rechtsbescherming	3.2.1 Belanghebbenden gebruiken de mogelijkheden om hun recht te halen via het omgevingsrecht.
	3.2.2 De invoering van de Omgevingswet leidt niet tot een toename van de complexiteit van juridische conflicten.
	3.2.3 Bevoegde gezagen geven aan dat zij in hun vergunningverlening, toezicht en handhaving overweg kunnen met opener normen, maatwerk en flexibilisering die de Omgevingswet met zich meebrengt.

3.3 Positieve grondhouding ten opzichte van initiatiefnemers	3.3.1 Overheden gaan uit van een positieve grondhouding richting initiatiefnemers.
	3.3.2 Overheden houden in het opstellen van hun regelgeving rekening met een positieve grondhouding richting initiatiefnemers.
	3.3.3 Overheidsorganisaties zijn toegerust om vanuit een positieve grondhouding te werken.

3.4 Participatie van en samenwerking met de samenleving

3.4.1 Overheden hebben een participatiebeleid voor de fysieke leefomgeving.

3.4.2 Overheden hebben een participatiebeleid voor de fysieke leefomgeving.

3.4.3 De samenstelling van de (participatie)deelnemers is in een vergelijkbare verhouding als de samenstelling van de buurt, wijk of gemeente waar het initiatief plaatsvindt.

	3.4.4 Overheidsorganisaties zijn toegerust om participatief te werken
3.5 Gebiedsgericht werken	3.5.1 Overheden gebruiken hun omgevingsvisie en/of gebiedsprogramma's om hun gebiedsgericht beleid uit te voeren

	3.5.2 Overheden gebruiken locatie-specifieke regelgeving om gebiedsgericht maatwerk te leveren.
	3.5.3 Overheidsorganisaties zijn toegerust om gebiedsgericht te werken

*De provincies die in de deskstudy waren betrokken zijn: Drenthe, Noord-Holland

**De waterschappen die in de deskstudy waren betrokken zijn: Delfland, Noorder

***De gemeenten die in de deskstudy waren betrokken zijn: Dinkelland, Maastric

**** De conclusies richten zich op de beantwoording van de onderzoeksvragen, z

Indicator	Bron, methode
[111] In hoeverre zien overheden de verschillende sectoren in de leefomgeving in samenhang?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews
[112] In hoeverre nemen overheden de belangen van derden mee in het maken van beleid en het uitvoeren daarvan?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews
[113] In hoeverre brengen overheden interbestuurlijk samenhang aan in hun omgevingsbeleid?	Casestudy: dossieronderzoek
[114] In hoeverre zetten overheden de verschillende instrumenten uit de Omgevingswet in samenhang in?	Casestudy: dossieronderzoek

[115] Hebben overheden de kennis, expertise en vaardigheden om integraal te werken?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews
[116] Is het voor belanghebbenden inzichtelijk door welk bevoegd gezag en wanneer besluiten genomen worden en hoe zij daar invloed op kunnen hebben?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews
[122] Welke werklust brengt het omgevingsrecht met zich mee voor de rechterlijke macht en de Raad van State?	Casestudy: dossieronderzoek en interviews met rechterlijke macht
[123] In hoeverre is de complexiteit van de juridische conflicten toegenomen?	Casestudy: dossieronderzoek en interviews met rechterlijke macht
[124] In hoeverre kunnen toezichthouders en handhavers in de praktijk overweg met de instrumenten uit de Omgevingswet?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews
[125] In hoeverre kunnen toezichthouders en handhavers in de praktijk overweg met de algemene zorgplicht in de	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf

Omgevingswet?	2025 ook interviews
[126] Vinden overheden dat zij (bestuurlijk en ambtelijk) vanuit een positieve grondhouding opereren?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews
[127] Investeren overheden bij vergunningverlening in een omgevingsoverleg (voortraject) met initiatiefnemers om	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf
[128] Vinden overheden dat de positieve grondhouding bijdraagt aan initiatieven die bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews
[129] In hoeverre vinden initiatiefnemers dat de overheid vanuit een positieve grondhouding opereert?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews
[130] Gaan overheden bij het opstellen van hun regelgeving uit van een positieve grondhouding richting initiatiefnemers?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews
[131] Hebben overheden de kennis, expertise en vaardigheden om vanuit een positieve grondhouding te werken?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews

[132] Hebben provincies en gemeenten een participatiebeleid waarin zij vaststellen hoe zij burgers, bedrijven en maatschappelijk partners betrekken in de ontwikkeling van beleid en het nemen van besluiten?	Casestudy: dossieronderzoek
[134] Hebben overheden een handreiking om met participatie om te gaan?	Casestudy: dossieronderzoek
[136] In hoeverre zijn burgers door overheden actief betrokken in het ontwikkelen van omgevingsbeleid?	Casestudy: dossieronderzoek en gesprekken met stakeholders
[137] In hoeverre worden burgers door initiatiefnemers betrokken in participatieprocessen over initiatieven in de leefomgeving?	Casestudy: dossieronderzoek en gesprekken met stakeholders

[138] In hoeverre vinden burgers dat zij hun belang kunnen inbrengen in participatieprocessen en daarmee invloed hebben op het beleid of besluiten?	Casestudy: gesprekken met stakeholders
[139] Op welke manieren kunnen burgers participeren (inspraakavonden, denktanks, etc.)?	Casestudy: dossieronderzoek en bijeenkomsten, vanaf 2025 interviews
[140] Hoe leveren initiatiefnemers gegevens aan over de betrokkenheid van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties bij de aanvraag.	Casestudy: dossieronderzoek en interviews
[141] In hoeverre zijn de deelnemerssamenstellingen van participatietrajecten een gelijkwaardige afspiegeling burgers, bedrijven en maatschappelijk partners?	Casestudy: dossieronderzoek, bijeenkomsten en vanaf 2025 interviews
[142] Hoe zorgen overheden en initiatiefnemers actief voor een diverse samenstelling van bedrijven, burgers en maatschappelijke partners?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews

[143] Hebben overheden de kennis, expertise en vaardigheden om participatief te werken?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews
[144] In hoeverre kiezen overheden ervoor om in hun omgevingsvisie onderdelen gebiedsgericht uit te werken?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews
[145] Wanneer kiezen overheden ervoor om gebiedsgerichte programma's te ontwikkelen?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews
[146] Hoe ervaren overheden de effectiviteit van gebiedsgerichte programma's?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews

[147] In hoeverre gebruiken overheden projectbesluiten, omgevingsvergunningen, waterschapsverordeningen, omgevingsverordeningen, omgevingsplannen of wijzigingen van het omgevingsplan voor gebiedsgericht maatwerk?	Casestudy: dossieronderzoek, bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews
[148] Hoe ervaren burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties het gebiedsgerichte maatwerk van overheden?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews
[149] Hebben overheden de kennis, expertise en vaardigheden om gebiedsgericht te werken?	Casestudy: bijeenkomsten en vanaf 2025 ook interviews

I, Zeeland en Dinkelland. Alle provincies hebben een bijdrage geleverd aan de bijeenkomst in Zeeland en Dinkelland. Naast de Unie van Waterschappen waren bij de bijeenkomst ook de gemeenten Almere en Almere. De gemeenten die een bijdrage hebben geleverd aan de bijeenkomst met hun bijdrage zijn neutraal geformuleerd en dus niet oordelend over de inspanningen van overheden.

Hoe gaan we deze informatie ophalen?	Naam van de casus	Waarneming	Onderzocht in 2024
Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidslagen	Provincies*	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen**	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten***	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat
Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidslagen			Nog niet onderzocht
Dossieronderzoek omgevingsbeleid overheden	Provincies	Vaak	Nog niet onderzocht
	Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat
Dossieronderzoek omgevingsbeleid overheden	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat

Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidslagen	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen		Nog niet onderzocht
	Gemeenten	Niet	Onderzocht met resultaat
Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht
Dossieronderzoek, o.a. in jaarverslag Raad van State of raad voor de rechtspraak. Interviews met juristen die daar werkzaam zijn			Nog niet onderzocht
Gesprekken met betrokken ambtenaren			Nog niet onderzocht
Gesprekken met toezichthouders en handhavers	Provincies	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten		Nog niet onderzocht
Gesprekken met betrokken ambtenaren die met toezicht en	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat

handhaving betrokken zijn	Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten		Nog niet onderzocht
Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidslagen	Provincies	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten		Nog niet onderzocht
Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende	Provincies		Onderzocht <u>zonder</u> resultaat
Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidslagen	Provincies	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen en gemeenten		Nog niet onderzocht
Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht
Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidslagen			Nog niet onderzocht
Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidslagen	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat
			Nog niet onderzocht

Dossieronderzoek in participatiebeleid en eventuele participatiehandreikingen	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten	Vaak	Onderzocht met resultaat
Aanwezig participatiebeleid en/of handreikingen van de verschillende overheidslagen	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten	Vaak	Onderzocht met resultaat
Dossieronderzoek in het omgevingsbeleid en de vaststellingsstukken (collegebesluit, raadsvoorstel) en gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten	Vaak	Onderzocht met resultaat
Dossieronderzoek in het omgevingsbeleid en de vaststellingsstukken (collegebesluit, raadsvoorstel) en gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht

Gesprekken met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht
Dossieronderzoek in participatiebeleid en eventuele participatiehandreikingen én gesprekken betrokken ambtenaren	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten	Vaak	Onderzocht met resultaat
Dossieronderzoek in participatiebeleid en eventuele participatiehandreikingen, interviews initiatiefnemers			Nog niet onderzocht
Dossieronderzoek in participatietrajecten betrokken overheden, interviews betrokkenen	Provincies	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten		Nog niet onderzocht
Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidslagen	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat

	Gemeenten	Vaak	Onderzocht met resultaat
Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidslagen	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten	Vaak	Onderzocht met resultaat
Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidslagen	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten	Vaak	Onderzocht met resultaat
Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidslagen	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten	Vaak	Onderzocht met resultaat
Gesprekken met overheden, ter toets van wat eerder is opgehaald			Onderzocht <u>zonder</u> resultaat

Dossieronderzoek naar de genoemde instrumenten bij de verschillende overheidslagen, gesprekken met betrokken ambtenaren.	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten		Nog niet onderzocht
Bijeenkomsten met stakeholders (bijvoorbeeld belangenverenigingen die initiatiefnemers vertegenwoordigen)			Nog niet onderzocht
Gesprekken met betrokken ambtenaren van verschillende overheidslagen	Provincies	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Waterschappen	Vaak	Onderzocht met resultaat
	Gemeenten	In beperkte mate	Onderzocht met resultaat

nsten.

en betrokken de waterschappen: Noorderzijlvest, Zuiderzeeland, Delfland, Schieland en Krimpenerwaard, Rivierenland
 t gemeenten waren: Berkelland, Land van Cuijk, Hilvarenbeek, Oisterwijk, Rijswijk, Amersfoort, Boxtel, Oldebroek en
 De omvang van het onderzoek en monitoring is in 2024 nog gering, vandaar dat ook voorzichtig dient te worden omge

Conclusies** (max. drie zinnen)**

Provincies organiseren regionale samenwerkingsverbanden, ook met bedrijven en burgers uit verschillende sectoren. De energiesector wordt minder gezien in samenhang omdat het Rijk verplicht sectoraal te werken.

Waterschappen geven aan dat het ingewikkeld is sectoren in samenhang te bekijken.

Gemeenten bekijken verschillende sectoren in beperkte mate in samenhang. Het ontbreekt hen aan de

Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025

Uit dossieronderzoek en bijeenkomsten blijkt dat provincies het beleid hebben afgestemd met

Uit het dossieronderzoek blijkt dat waterschappen hun beleid (visie) opstellen in samenwerking met provincies, gemeenten en Rijkswaterstaat. Ze gaven tijdens bijeenkomsten aan veel in gesprek te zijn met provincies en gemeenten over het opstellen van de visie van waterschappen.

Uit de visies blijkt niet dat samenhang wordt aangebracht met de Novi en provinciale omgevingsvisie, wel dat met de overheden wordt samengewerkt.

Twee provincies geven aan dat de omgevingsvisie is gekoppeld aan de NOVI. Dikwijls wordt benadrukt dat de visie wordt uitgewerkt in programma's en de regelgeving komt terug in de verordening.

De watervisies leveren input aan het waterbeheerprogramma, provinciaal en gemeentelijk beleid en regelgeving.

In de visies wordt aangegeven dat verkend zal worden hoe programma's nuttig kunnen worden ingezet. Alleen in de visie van Maastricht staat dat het omgevingsplan het juridisch kader vormt voor de fysieke leefomgeving.

Provincies geven aan voldoende capaciteit te hebben om integraal te werken. Provincies staan aan de lat bij het organiseren van regionale samenwerkingsverbanden.
<i>Deze indicator zal bij waterschappen gemeten worden vanaf 2025</i>
Gemeenten geven aan dat integraal werken veel tijd kost en kennis vergt, die beperkt aanwezig zijn.
<i>Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025</i>
<i>Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025</i>
<i>Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025</i>
Provincies hebben geen cijfers over of meer activiteiten meldingplichtig zijn dan voor inwerkingtreding van de Omgevingswet. Daarnaast zijn er nog te weinig vergunningaanvragen/meldingen gedaan onder de Omgevingswet om conclusies te trekken over ervaringen van toezichthouders en handhavers.
Waterschappen geven aan dat handhaving niet hoeft te leiden onder de verandering van vergunningplicht naar meldplicht. Wel is het voor hen zoeken in welk besluit de nieuwe regelgeving staat.
<i>Deze indicator zal bij gemeenten gemeten worden vanaf 2025</i>
Aangegeven wordt dat de zorgplicht wordt gebruikt als middel om het gesprek aan te gaan.

De algemene zorgplicht wordt achter de hand gehouden, wanneer het Bal of de waterschapsverordening geen regels bevat. Een waterschap onderzoekt of zij in plaats van het Bal te handhaven, kan volstaan met het handhaven van de zorgplicht.

Deze indicator zal bij gemeenten gemeten worden vanaf 2025

Provincies zijn zich ervan bewust dat een positieve grondhouding van ze wordt gevraagd, maar geven aan dat het niet altijd mogelijk is een dergelijke houding aan te nemen.

Waterschappen zijn zich ervan bewust dat een positieve grondhouding van ze wordt gevraagd, maar geven aan dat het niet altijd mogelijk is een dergelijke houding aan te nemen.

Deze indicator zal bij gemeenten gemeten worden vanaf 2025

Provincies geven aan dat op gebiedsniveau naar initiatieven kijken meer bijdraagt aan de kwaliteit van de leefomgeving dan een initiatief benaderen met een positieve grondhouding.

Deze indicator zal bij waterschappen gemeten worden vanaf 2025

Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025

Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025

De kennis is aanwezig, de juridische mogelijkheden zijn de beperkende factor

De kennis is aanwezig, de juridische mogelijkheden zijn de beperkende factor

Deze indicator zal bij gemeenten gemeten worden vanaf 2025

Zeeland heeft een 'Visie op Participatie', Drenthe en Noord-Brabant hebben een webpagina, Noord-Holland een besluit met Uitgangspunten voor Participatie,
Gemeenten geven op verschillende manieren handen en voeten aan participatie, bijvoorbeeld in een nota burgerparticipatie, een participatiebeleid of een participatiehandleiding.
Zeeland heeft een 'Visie op Participatie', Drenthe en Noord-Brabant hebben een webpagina, Noord-Holland een besluit met Uitgangspunten voor Participatie,
Noorderzijlvest heeft een 'Leidraad Participatie binnen waterschap Noorderzijlvest' opgesteld. Delfland heeft een beleidskader participatie.
De gemeente Almere heeft een Nota Burgerparticipatie, de gemeente Dinkelland heeft een participatiebeleid en een participatieverordening, de gemeente Maastricht heeft een participatiekader 'Participatiekader 2023' en een inspraak- en participatieverordening gemeente Maastricht.
Alle vier de provincies hebben burgers actief betrokken.
De waterschappen organiseren inspraakavonden, inspraakperioden, bewonersbijeenkomsten.
Uit dossieronderzoek en bijeenkomsten blijkt dat gemeenten inwoners informeren over participatieactiviteiten, dan wel dat inwonersparticipatie inhoudt het op initiatief van het bestuursorgaan betrekken van belangen.
<i>Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025</i>

<i>Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025</i>
Verschillende manieren, ronde tafels, Tour de Brabant, online, Facebook
Bij waterschap Zuiderzeeland zijn jongeren actief betrokken bij hun vraagstukken. Ze hebben een Jongeren Adviesbureau georganiseerd. Ook heeft Zuiderzeeland een 'inspraakperiode' gehad voor het opstellen van het Waterbeheerprogramma.
Burgerberaad, maatschappelijke initiatieven, projecten op middelbare scholen, burgerpanel, debatreksen.
<i>Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025</i>
Provincies zijn actief op zoek naar verschillende samenstellingen. Ze geven aan dat het moeilijk is die te vinden, omdat zij werken op een hoog abstractieniveau.
Waterschappen zijn eveneens actief op zoek naar verschillende bevolkingsgroepen, of zij die bereiken, is niet bekend.
<i>Deze indicator zal bij gemeenten gemeten worden vanaf 2025</i>
Er worden verschillende creatieve initiatieven genomen om in gesprek te kunnen met burgers, zoals ijskarren op het schoolplein, online platforms, brieven sturen naar willekeurige burgers, het hebben van een 'stand' bij de Dutch Design Week of een burgerberaad
De waterschappen organiseren inspraakavonden, inspraakperioden en bewonersbijeenkomsten. Sommige waterschappen proberen actief jongeren te betrekken in het participatieproces.

In de praktijk houden gemeenten burgerberaden, doen ze participatieprojecten op middelbare scholen en houden ze debatreksen.
Uit interviews blijkt niet dat kennis, expertise en vaardigheden een bottleneck vormen bij het organiseren
Uit interviews blijkt niet dat kennis, expertise en vaardigheden een bottleneck vormen bij het organiseren van participatie.
Uit interviews blijkt niet dat kennis, expertise en vaardigheden een bottleneck vormen bij het organiseren van participatie.
Alle onderzochte provincies geven in hun omgevingsvisie aan dat zij opgaven gebiedsgericht benaderen
Waterschappen hanteren thematisch werken als uitgangspunt. In de waterbeheerprogramma's wordt aangegeven dat zoveel mogelijk gebiedsgericht wordt gewerkt. Delfland heeft een overzichtskaart (uit de visie) waarin per onderdeel van het gebied wordt aangegeven welke aandachtspunten er zijn.
In de omgevingsvisies wordt aangegeven dat een gebiedsgerichte aanpak wordt voorgesteld. Almere heeft het over een wijk- en burgergerichte aanpak. Dinkelland heeft het voornemen tot uiting gebracht met een kaart.
Onder meer aan natuuropgaven, wateropgaven en de woningbouw wordt gebiedsgericht gewerkt.
Waterschappen werken gebiedsgericht wanneer vanuit het DSO een gebiedsgerichte beschrijving wordt gevraagd. Ook bij incidentgestuurde thema's zoals funderingsproblematiek en klimaatverandering wordt gebiedsgericht gewerkt.
Sommige gemeenten brengen het in de praktijk door gebiedsgerichte omgevingsprogramma's op te stellen.

Provincies geven aan dat in omgevingsverordeningen aandacht is voor gebiedsgericht werken. Een gebiedsgerichte aanpak wordt gekoppeld aan het gebruik van gebundelde inzet van instrumenten. Over het gebruik van projectbesluiten en omgevingsvergunningen is nog niets bekend.
In waterbeheerprogramma's wordt gebiedsgericht gewerkt. Over het gebruik van projectbesluiten en omgevingsvergunningen is nog niets bekend.
<i>Deze indicator zal bij gemeenten gemeten worden vanaf 2025</i>
<i>Deze indicator zal gemeten worden vanaf 2025</i>
Provincies werken aan meerdere opgaven gebiedsgericht. Hoewel het voor hen nieuw is, zijn de kennis, expertise en vaardigheden aanwezig.
Waterschappen hebben ondanks dat zij in hoofdzaak thematisch werken, voldoende kennis en expertise om gebiedsgericht te werken waar mogelijk.
Gemeenten geven aan dat gebiedsgericht werken veel werk is en tevens complex is. Zij ervaren dat er een gebrek aan capaciteit is.

nd, Hollands Noorderkwartier, Dommel, Vechtstromen, Amstel, Gooi en Vecht, Limburg en Wetterskip Fryslan.

1 Sint-Michielsgestel.

gaan met het trekken van conclusies.